

**Анатолій Загнітко,
доктор філологічних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
Український мовно-інформаційний фонд**

Шановні колеги, я дякую за можливість висловитися і, безперечно, після такого емоційного виступу пані Пономарьової мені не треба розповідати про ту ситуацію, яка відбувається вже за перетином пропускних пунктів, у самому Донецьку. Я зупинюся суто на тих проблемах, які є, як на мене, дуже актуальними і дуже знаковими. Надзвичайно влучно сказав Сергій Іванович Пирожков про те, що ми ще далекі від філософського, глибокого наукового осмислення тієї проблеми, яка так за активізувала великі потоки людей всередині держави. Це було, очевидно, запрограмовано нашими сусідами десятиліттями до нинішніх подій. Принаймні для мене та ситуація, що зараз відбувається, не є якоюсь абсолютно несподіваною. Мовна агресія, або мовна війна (без якої жодна війна не відбувається), формувалася ще в дев'яності ХХ-го і десяти роки ХХІ-го століть. На Донеччині це відбувалося планомірно, і ви знаєте всі ці нюанси і всі ці етапи. На сьогодні про російські бойовики актуалізували знищення будь-якої української національної чи державної пам'яті на території так званої ДНР. Приклад? Будь ласка. Бюст Василя Стуса на першому корпусі Донецького національного університету. Його знято владою ДНР вночі, щоб населення не бачило. Щодо симпатій населення Донецька, то красномовний факт:

Круглий стіл

двічі біля цього місця, де був бюст В. Стусу, з'являлися букети квітів. Звичайно, в Києві це не диковина і не показово, а для Донецька — це показово. Гасла «Слава Стусу» на трьох будинках біля цього ж корпусу — це теж є показово, бо це є не гра, бо під реальну загрозу хтось ставив своє життя. Тобто можна сказати, що є частина населення, яка свято береже цю українську пам'ять.

Другий аспект — це клони вищих навчальних закладів, які залишилися на території ДНР. Що це? Вони функціонують, вони готують кадри. Це — Донецький національний університет, Донецький національний технічний університет, Донецький медичний університет, Донецький національний університет економіки і торгівлі, Донбаська академія архітектури і будівництва. Як з ними бути? Там наші колишні колеги працюють, вони дають сюди в Україну публікації. Яким чином з ними поведистись: чи це може має бути опублікований список тих, хто там залишився? Але ж там залишилися люди з різних причин.

Я тепер спілкуюся з окремими колегами, які залишилися там. Є в багатьох із них мотивація, чому вони залишилися. Це те, що слід враховувати, це вимагає осмислення. Третій нюанс — це боротьба за розум, за свідомість наших співвітчизників, які залишилися на Донеччині, Луганщині. Люди є дуже зазобованими інформацією з російських ЗМІ. Водночас, багато з них хочуть сюди виходу, виїзду в Україну. Як це можна зробити? Потрібно боротися за розум не тільки старшого, а й молодого покоління. Зверніть увагу на останню постанову Міністерства освіти так званої ДНР: проведення Всереспубліканського конкурсу на кращий твір про ополченця, про подвиг ополченця, про те, як він вбивав «нациків і фашистів». Це йде затуманення й зомбування, тобто заповнення лакуни національної пам'яті молоді й людності Донбасу в цілому. Чи є вихід? Гадаю, що вихід є. Ми спробували експериментально вийти через один із сайтів на окремих батьків. Протягом десяти діб ми зібрали близько п'яти тисяч від-

гуків. І сьогодні ми спробуємо створити з однією кампанією такий сайт, через який можна було б, так би мовити, долучити школярів з окупованих територій до українських освітніх програм, бо в цих дітей немає шкільних українських підручників. Багато батьків хоче, щоб ці діти закінчили українські школи. Який це відсоток? Я можу сказати на прикладі. В одній з макіївських шкіл ми провели підпільне анкетування, опитування із випускних класів, де навчається всього 65 учнів, 40 з них заявили, що хочуть закінчити українські школи. Зрозуміло, що вони себе ідентифікують українськими громадянами, але вони не можуть виїхати в Україну в силу певних об'єктивних причин: відсутність житла, коштів на проживання тощо. Тобто є проблема, і її треба вирішувати. Четвертий нюанс — це інформаційний простір. Я говорив про це на попередньому нашому зібранні в цій аудиторії і зараз знову повертаюсь до нього. Це проблема з проблем. Бо на сьогодні все те, що українськодержавне, українськонаціональне — воно розтоптане, воно вилучено з інформаційного простору території так званої ДНР повністю. В школі є українська література, українська мова, але з усіх програм вилучено твори, де згадується козаччина, українська героїка, якінебудь національні подвиги. В мене є зразки цих програм. Тобто з них все свідомо українське, патріотичне вилучено. Є українські сюжети, але такі, які грають вже як тінь на ту звироднілу модель донецької окремішності; я не знаю як її назвати, чи квазіетносу, чи швидше псевдоетносу. Відбувається своєрідний національно-культурний етноцид. Звідси стає зрозуміло, що необхідно робити. Перше: створити модель такої активної співпраці з українськими активістами і громадами, які, хоча й «не світяться», але з якими можна співпрацювати. Де? У віртуальному просторі. Якщо ми не будемо у віртуальному просторі, то ми просто не доб'ємося, не достукаємося до них. Тому єдиний спосіб спілкування з людиною окупованих земель — це віртуальний простір. Є напрацювання, є модель, розробле-

на технологія. Ще раз кажу, що треба шукати різні способи впливу на мешканців Донбасу, бо це наші громадяни.

Я хочу подякувати Національній академії наук в особі Бориса Євгеновича Патона, я вже говорив про це, яка віднайшла можливість для мого нинішнього працевлаштування. У мене не було проблеми адаптації на новому місці роботи: таке враження, що я тут завжди працював. Хоча, звичайно, є ностальгія за своїм рідним колективом. Ми зараз розробляємо проект, який, я думаю, дозволить нам включити в нього Донецький національний університет в місті Вінниці. Дякую за увагу!

Ганна Скрипник: Спасибі, пане Анатолію! Шановні друзі, з вашого дозволу прошу незначного, так би мовити, відступу від регламенту. З огляду на те, що пан Сергійчук (як автор передбаченої програмою цього Круглого столу презентації книжки про голодомор 1932–1933 років) має зараз йти на лекції в Університет, дозвольте (у порушення регламенту) перенести цю презентацію на даний момент і надати слово автору. Опублікування цієї книги в розрізі тієї видавничої програми, яку здійснює наш Інститут, — було ініціативою В. Сергійчука. Ми як і інші академічні інститути маємо можливість передавати безкоштовно опубліковані в ІМФЕ книги до бібліотек вишів України. Опублікуванням цієї книжечки про Голодомор (яка буде поширена безкоштовно серед бійців АТО) ми завдячуємо не тільки пану Сергійчуку, але ще й фінансовій підтримці Фонду українського геноциду (у Сполучених Штатах Америки). Наші наукові видання мають бути доступні передусім на Сході України, а для цього, як говорив професор А. Загнітко, треба шукати різні шляхи. Безпосередньо кожен із інститутів НАН України може такі бібліотеки формувати із своїх наукових видань і безоплатно передавати в школи та бібліотеки Сходу України, а популярні видання з історії — також бійцям АТО.